

ԱՆՅՐ ԷԹՈՒՌՍ
ԵՎ ԽԵՐՐՈՒՄ

ՍՈՒՐԲ ՍԵՂԱՆԻ ՕԾՈՒՄ ԵՎ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ԽՈՐ ՎԻՐԱՊՈՒՄ

*«Յիշեցէ՛ք ձեր առաջնորդներին, որոնք
ձեզ Աստծու խօսքն ասացին: Նալեղով
նրանց կենանքի ընթացքի վախճանին՝
հետեռո՛ղ եղէք նրանց հաւատին: Յիսուս
Ջրիստոս նոյնն է երէկ, այսօր եւ
յաիսեան»:*

ԵԲՐ. ԺԳ 7-8

«Տօն է Սրբոյն Գրիգորի Լուսավորչին մերոյ եղանելոյն ի Վիրապէն»,- այսպէս է ավանդում մեզ եկեղեցական օրացույցը՝ համայն հայութեանն ի Հայաստան, յԱրցախ և ի սփյուռս աշխարհի ի մի բերելով Աստծո տաճարներում, ծնրադիր աղոթասացութեամբ փառաբանելու Բարձրյային, մաս հայցելու մեր հավատի հոր՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի բարեխոսությունը:

Հունիսի 13-ի շաբաթ օրը կրկնակի տոն էր հայ հավատավորի համար: Վաղ առավոտից ուխտավորաբար Խոր Վիրապ էր շտապում հավատավորների հոծ բազմությունը՝ ոչ միայն ներկա գտնվելու մատուցվելիք Սուրբ և անմահ Պատարագին, այլև՝ աղոթասացութեամբ մասնակից լինելու չարչարանաց զքի վրա կառուցված մատուռի Սուրբ Սեղանի և այնտեղ զետեղվելիք Հիսուս Որդուն զրկած Տիրամոր պատկերի օծման հանդիսավոր արարողությանը:

Թերթելով «Հայկական հանրագիտարանի» էջերը, այնտեղ կարդում ենք. «Ըստ Ագաթանգեղոսի և այլ պատմիչների, Գրիգոր Լուսավորչին այս վիրապում է կրել իր չարչարանքները: Մոտ 642-ին Ներսես Ա Կաթողիկոսը սրբազան վիրապի վրա կանգնեցրել է մի մատուռ, որը, ճարտարապետ Ս. Մնացականյանի կարծիքով, 16-րդ դարի արաբ պատմիչ Ալ-Մուկադդասի նկարագրած սափտակ կրաքարից, ներսում ութ պուճերով, բոլորածև կենտրոնական զանգով է: Մատուռն իր ծալատարածական կոնպոզիցիայով և կառուցվածքային սկզբունքով, որոշ մեամություն է ունեցել Զվարթնոցին: Ավերված շինության տեղում 1662-ին կառուցվել է թաղածածկ մատուռ, որը կանգուն է մինչև օրս: Մատուռի Ավագ Խորանից աջ գտնվող մտոցը ուղղաձիգ աստիճանների (ներկայիս՝ մետաղյա) միջոցով տանում է ներքնաճարկ, ուր 4,4 մ տրամագծով, 6 մ խորությամբ, գմբեթանման գոգավոր ծածկով վիրապն է»:

Առավոտյան ժամերգությանն անմիջապես հետևում է օծման արարողությունը՝ ձեռամբ Արցախի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Պարզե եպիսկոպոս Մարտիրոսյանի, որ ուխտավորաբար Խոր Վիրապ էր եկել Արցախի թեմի քահանայից դասի ուղեկցությամբ: Ասեմք մաս, որ Սրբազան Հոր պատվերով էր նկարվել Սուրբ Սեղանին զետեղված սրբապատկերը, իսկ օրվա օծումը

կատարելը, ապա և Ս. Պատարագ մատուցելը Պարզև Սրբազանի եռամյա ուխտի այդօրվա իրականացումն էր:

«Առաքելոյ աղամոյ» շարականի երգեցողության ուղեկցությամբ ու «Օրհմեսցի և սրբեսցի» աղոթք-մաղթանքի խոսքերի համադրությամբ, Սրբազան Հայրը, մեծաթիվ հավատացյալների ներկայությամբ, Սրբալույս Մյուռնով օծում է Ավագ Ս. Սեդանը և Սրբապատկերը, հավարտ որի անմիջապես հենց նորած Սեդանի վրա մատուցվում է Ս. Պատարագ՝ ի հիշատակ «Սրբոյն Գրիգորի Լուսատրչին մերոյ ելն ի վիրապէն»:

Հընթացս Ս. Պատարագի, «Հայր մեր»-ից առաջ, պատարագիչ Սրբազան Հայրը, հավուր պատշաճի քարոզ խոսելով, ներկաներին մեկ անգամ ևս հիշեցրեց օրվա սքանչելի խորհուրդը, մատնացույց անելով չարչարանաց գութը, հակիրճ ներկայացրեց մեր հավատի Հոր տառապանքներով սրբագործված տարիները, ելքը վիրապից, ապա, ընդհանրացնելով ասելիքը, ավելացրեց. «Թեյևս այսօրը մեր Հայաստանյայց Եկեղեցու փառաց պսակը խորհրդանշող օրն է, երբ, ի վերջո, հեթանոս հայը ստիպված եղավ անսալ իր խղճի ծայնին, ընդառաջ գնալ միակ և ճշմարիտ Աստծուն՝ Հիսուս Քրիստոսին, թորափել սեփական հոգիների խավարը:

Սի պահ Ս. Պատարագից

Անշուշտ կրկնակի տոն է այսօր մեզ համար, զի երկար տարիների ընդմիջումից հետո, ի վերջո այս Սուրբ Սեդանի վրա մատուցվեց Ս. Պատարագ, հայ հավատավորն իր աղոթքն առաքեց առ Բարձրյալը, հայցեց մեր մեծ Հայրապետի բարեխոսությունը և հավատի ու սիրո բերկրանքն ապրեց: Թող այսօրը լինի մեր հոգիների խավարի փարատման օրը: Եվ մեզանից յուրաքանչյուրը, Սուրբ Գրիգորի բարեխոսությամբ, դուրս գալով իր հոգու գրից, ընդառաջ գնալ դեպի աստվածային լույսը, դեպի այն անմար կանթերը, որ բախտ է վիճակված տեսնել միմիայն մաքուր ու անարատ սիրտ ունեցող հայ հավատավորին:

Թող մեր առաջին Հայրապետի և Հավատի Հոր բարեխոսությունը ձեզ ուղեկցի այժմ և միշտ և հավիտյան հավիտենից. ամեն»:

Սուրբ և անմահ Պատարագի արարողությունն է հետո՝ ներկա բոլոր հավատացյալներին բաժանվեց մատաղ, կամ, ավելի շուտ, տրվեց սիրո ճաշ՝ ազապե:

Հիրավի, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի դերն ու տեղը խիստ վճռական ու ճակատագրական եղավ հայոց բազմաչարչար, սակայն մեր այգաբացների բերկրանքով ապրող ժողովրդի և Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցու կյանքում: Լուսավորչի կանթեղի մասին հրաշալի, ժողովրդական սքանչելի ավանդությունը հորինված ավանդությունը գերագույն վկայությունն է այս ամենի: Արագածի քառագագաթ կատարից, առանց պարանի կախված Լուսավորչի կանթեղը, որ յուղի փոխարեն Լուսավորչի արցունքներով է վառվում, Հայոց երկնականարի ներքո Աստծու ամենախնամ ներմայության լավագույն վկայությունն է: Իսկ այս իրողության արձագանքն է ամենայն հայոց Բանաստեղծի՝ Լուսավորչի կանթեղին մվիրված բանաստեղծությունը, ուր այնքա՜ն գեղեցկորեն ասվում է.

*Ով ամենեղ է, լիքը սիրով
Ու հավատով անսասան,
Ով մայրն է վառ հույսերով
Դեպի հայոց ապագան.-
Նա կտեսնի էն մշտալատ
Ջահը կախված երկնքից,
Ասես Աստծո աչքը պայծառ
Հսկում է ցած երկնքից:*

ՄԱՐԻԱՄ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ